

МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сілакова Г.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів

Базіченко О.А.

студентка кафедри фінансів

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

Фінансове планування є однією з найважливіших складових системи планування підприємства, дозволяє вирішувати такі життєво важливі завдання як ефективне управління фінансовими потоками, забезпечення збалансованості фінансових ресурсів і потреб підприємства, оптимізація управлінських рішень, мінімізація витрат тощо. Водночас, сутність фінансового планування та механізм фінансового планування вимагають подальшого розвитку, вивчення теоретичної бази та практичного досвіду з метою приведення їх у відповідність із сучасними вимогами та умовами.

Планування фінансових показників підприємства здійснюється за допомогою певних методів. Під методами планування розуміють конкретні способи й прийоми розрахунків показників. При плануванні діяльності підприємства застосовуються наступні методи [1, с. 227-228; 3, с. 167-168]: нормативний, розрахунково-аналітичний, балансовий, метод оптимізації планових рішень, економіко-математичне моделювання, бюджетування тощо.

Суть нормативного методу планування фінансових показників полягає в тому, що на основі заздалегідь встановлених норм і техніко-економічних нормативів розраховується потреба підприємства у фінансових ресурсах і в джерелах їх формування. Такими нормативами є ставки податків, тарифних внесків і зборів, норми амортизаційних відрахувань, нормативи потреби в обігових коштах тощо.

Перевагою нормативного методу планування є його простота. Знаючи норматив і фактичний показник, легко розрахувати відхилення, на основі якого

можна розробити заходи щодо їх усунення. Тому актуальною проблемою управління фінансами підприємств є розробка економічно обґрунтованих норм і нормативів з метою формування і використання грошових ресурсів, а також організація контролю за їх дотриманням кожним структурним підрозділом.

Недоліками нормативного методу є постійна зміна централізованих регульованих нормативів і необхідність коригування внутрішньофірмових нормативів у зв'язку зі зміною умов функціонування.

Розрахунково-аналітичний метод планування фінансових показників полягає в тому, що на основі аналізу досягнутої величини фінансового показника, що приймається за базу, та індексів його зміни в плановому періоді розраховується планова величина цього показника. В основі цього методу лежить експертна оцінка. Тому недоліком розрахунково-аналітичного методу є необхідність розробки декількох варіантів фінансового плану.

Балансовий метод планування фінансових показників полягає в необхідності побудові балансів, за рахунок чого досягається ув'язування наявних фінансових ресурсів і фактичної необхідності в них. Перевагами цього методу є його обґрунтованість і реалістичність, оскільки чітко ідентифікуються елементи доходів і витрат, ведеться відособлений їх облік. До недоліків можна віднести те, що при розрахунках не враховується динаміка ринкової оцінки капіталу, кон'юнктури, інфляції тощо.

Сутність методу оптимізації планових рішень полягає в розробці декількох варіантів планових розрахунків з метою вибору з них найбільш оптимального, тобто з декількох кошторисів вибирається найкращий з точки зору мінімуму витрат і максимуму отриманого ефекту (результату). Даний метод є комбінацією переваг нормативного, розрахунково-аналітичного і балансового методів і побудований на відсутності достовірних початкових даних для розробки фінансових планів, що призводить до високої вірогідності відхилень фактичних показників від запланованих.

Економіко-математичне моделювання в плануванні фінансових показників дозволяє знайти кількісне вираження взаємозв'язків між фінансовими

показниками і чинниками, які їх визначають (регресивна модель, модель Кобба-Дугласа). Економіко-математична модель являє собою точний математичний опис економічного процесу, тобто опис чинників, що характеризують структуру і закономірності зміни цього економічного явища за допомогою математичних символів і прийомів (рівнянь, нерівностей, таблиць, графіків тощо).

Перевагами цього методу є об'єктивність спостережень за об'єктом, що вивчається, і можливість виявлення чинників що впливають на нього. Якщо ступінь відхилень розрахункових показників від фактичних є значною величиною, то можна зробити висновок про неможливість використання моделі для планування, що є недоліком економіко-математичного методу.

Сутність економіко-статистичного методу полягає в дослідженні закономірностей динаміки конкретного показника (визначення лінії його тренду) і поширення темпів цієї динаміки на прогностичний період. Незважаючи на відносну простоту цього методу, його використання дає найменшу точність прогнозу, оскільки не дозволяє врахувати нові тенденції і чинники, що впливають на динаміку даного показника.

Бюджетний метод (бюджетування) [2] представляє собою процес складання бюджетів підприємства, у результаті якого відбувається інтеграція планування, обліку, аналізу, управління діяльністю підприємств з метою забезпечення найоптимальніших фінансових результатів, а також контролю за його виробничою та фінансово-господарською діяльністю.

На нашу думку, переваги бюджетування полягають у функціях, які воно виконує, а саме: планування операцій, що забезпечують досягнення цілей підприємства. Складання бюджету дозволяє уточнити і деталізувати стратегічні плани; комунікація і координація різних підрозділів підприємства і видів діяльності, що має на меті узгодження інтересів окремих працівників і груп працівників підприємства в цілому; орієнтація керівників усіх рівнів на досягнення завдань, поставлених перед центрами відповідальності; контроль

поточної діяльності, забезпечення планової дисципліни; підвищення професіоналізму менеджерів.

Мережевий метод застосовується на великих підприємствах і дозволяє на основі мережевих графіків і моделей представити організаційну і технологічну послідовність виконання операцій і встановити взаємозв'язок між ними; акцентувати увагу на окремих важливих господарських операціях, забезпечити їх координацію; пов'язати обсяг фінансових ресурсів із джерелами їх утворення. Перевагою цього методу є те, що мережевий графік відображає процес виконання комплексу операцій із можливістю їх коригування на кожній стадії процесу. Проте цей метод є складним і не може забезпечити гнучкість системи планування.

Програмно-цільовий метод включає формування і оптимізацію виробничої і інвестиційної програм і є за своєю сутністю комплексним управлінням фінансово-господарською діяльністю підприємства за основними напрямками його розвитку. Перевагою методу є обґрунтування обсягу ресурсів, що необхідні для досягнення головної мети і завдань.

Разом із тим, наведені методи не можуть бути використані для розробки балансу доходів і витрат і інших фінансових планів. Тому з метою розробки прогностичного балансу застосовуються методи фінансової «пробки» і «відсотку від обсягу продажів».

Суть «методу пробки» полягає у виявленні дисбалансу (різниці пасивів і активів балансу), що називається «пробкою», і визначенні шляхів її ліквідації. Використання цього методу зводиться до ітераційних розрахунків. Кожна ітерація полягає у визначенні «пробки» і обґрунтуванні фінансових рішень, що дозволяють її ліквідувати.

Метод пропорційної залежності показників від обсягів реалізації, або метод відсотка від продажів ґрунтується на наступних припущеннях: основні засоби підприємства задіяні на повну потужність і збільшення обсягу реалізації вимагає додаткових інвестицій; підприємство працює стабільно і на початок планованого періоду значення більшості статей балансу є оптимальними; зміна

більшості статей активу і деяких статей пасиву є пропорційною зміні обсягу реалізації.

Алгоритм розрахунків методом відсотку від продажів наступний. Спочатку виявляються ті статті балансу (дебіторська, кредиторська заборгованість тощо), які змінюються пропорційно обсягам продажів. Ці статті переносять у прогнозну форму балансу з урахуванням зростання обсягів продажів. Ті статті балансу (векселі до оплати, дивіденди тощо), які не змінюються випадково при зростанні обсягів продажів, переносяться в прогнозну форму без змін.

Після цього визначається прогнозна сума нерозподілений прибуток: до нерозподіленого прибутку звітного року додається прогнозований прибуток за вирахуванням дивідендних виплат (норма виплати дивідендів на цій ітерації розрахунків приймається на рівні звітного року). Потім виявляється потреба в додатковому фінансуванні і визначаються джерела фінансування з урахуванням можливих обмежень по структурі капіталу, вартості різних джерел тощо.

Останнім кроком є формування варіанту другого наближення з урахуванням ефекту зворотного фінансового зв'язку. У випадку, якщо друга ітерація не дозволяє звести баланс, слід провести ще декілька ітерацій, на кожній з яких необхідно врахувати певні фінансові рішення.

Таким чином, в ринкових умовах господарювання фінансове планування є основним елементом управління підприємством. На сьогодні значно зростають вимоги до системи фінансового планування, і це повинно досягатися шляхом вдосконалення самих методів із урахуванням їх переваг і недоліків.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : Навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання-Прес, 2006. – 287 с.
2. Квасницька Р. С. Бюджетування на підприємстві: суть та основні передумови ефективного застосування / Р. С. Квасницька, А. В. Колеснік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_4/247.pdf

3. Шеремет А. Д. Финансы предприятий : учеб. пособ. / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М. : ИНФРА–М, 2000. – 343 с.